

Lapset ja nuoret seksuaalirikosten uhreina netissä

Kuinka nuorisotyöntekijät voivat tukea ja auttaa?

Jenni Kreivi

Rikosuhripäivystys

Toimintaa tukee:
Verksamheten stöds av:

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

RIKU
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJÖREN

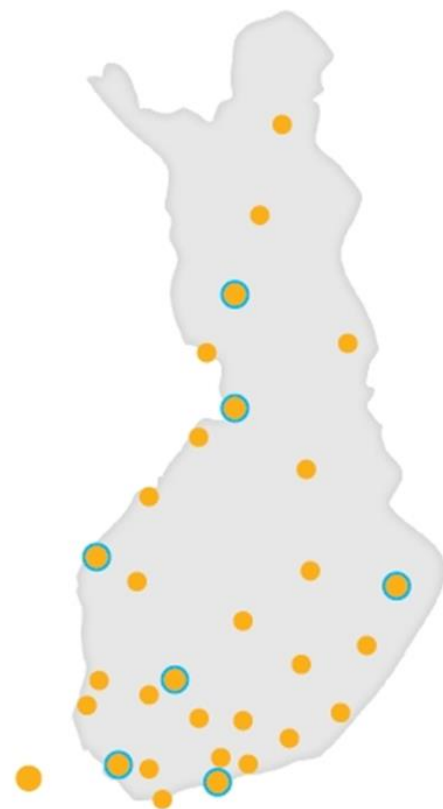
riku.fi

Sisältö

- Rikosuhripäivystys
- Yleistä nettirikollisuudesta
- Seksuaalirikokset netissä
- Esimerkkejä
- Yleisiä toimintaohjeita
- Oireilun tunnistaminen
- Rikoksen seuraukset ja vaikutukset uhrille
- Nuorisotyöntekijä apuna ja tukena
- Ilmoitusvelvollisuudet
- Mistä apua ja tukea
- Rikosuhripäivystyksen materiaalipaketit
- Kommentteja, keskustelua ja kysymyksiä

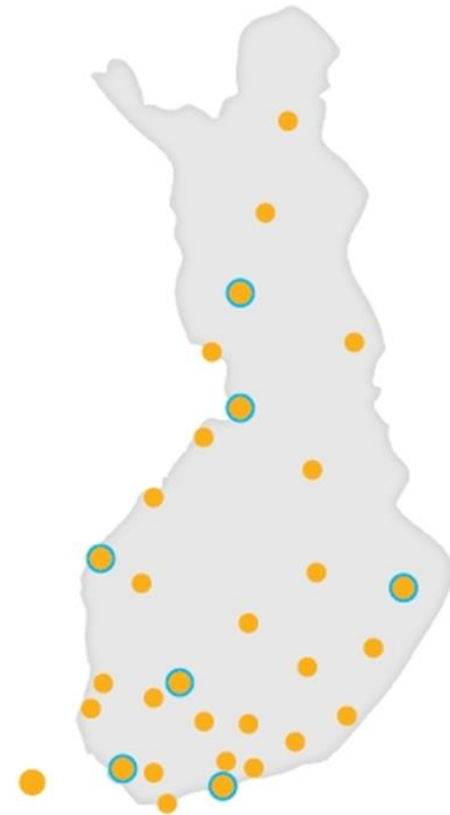
Rikosuhripäivystys

- Yhteistyösopimukseen perustuva toiminta, jonka päärahoittaja on oikeusministeriö
- Toteuttajatahot:
  - Ensi- ja turvakotien liitto, Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielensterveysseura (valtakunnallinen koordinaatiojärjestö), Suomen Punainen Risti, Suomen Setlementtiliitto
- Vaikuttaminen:
  - Kannanotot, koulutustoiminta, kehittämistoiminta, materiaalien tuottaminen, viestintä ja markkinointi
- RIKUn tavoittaa myös Facebookista, Instagramista, Twitteristä

Rikosuhripäivystys

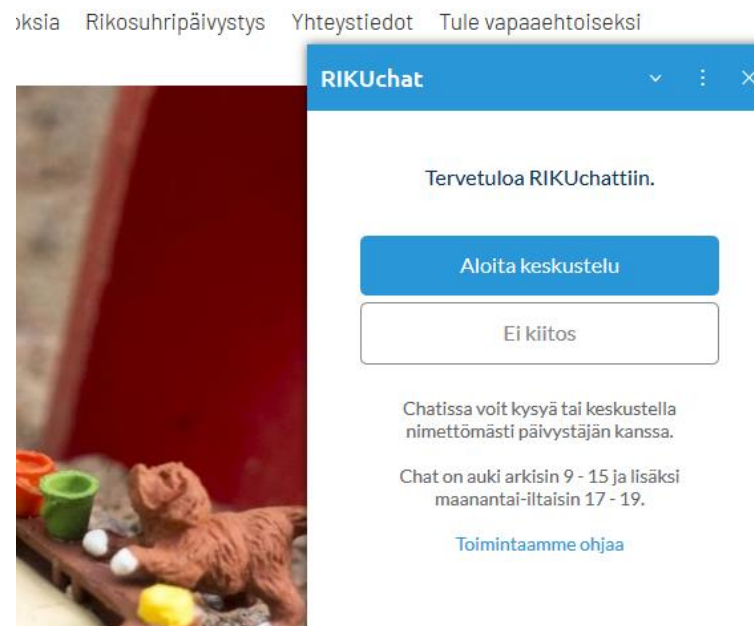
- Palvelut suunnattu rikoksen uhreille, heidän läheisilleen ja rikosasioissa todistaville
- Palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia
- Palvelut
  - Palvelupisteet, tukihenkilöt
  - Puhelin
  - Juristin puhelin
  - Chat

Rikosuhripäivystys

• Chat

- Löytyy netistä: www.riku.fi
- Chat on auki arkisin 9:00 – 15:00 sekä maanantai-iltaisin 17:00 – 19:00
- Tukea ja neuvoa matalalla kynnyksellä
- Mahdollisuus kysyä rikosasioihin liittyviä asioita
- Suosittu yhteydenottokanava alaikäisille seksuaalirikosten uhreille
- Myös ammattilaiset käyvät kysymässä neuvoa

Yleistä nettirikollisuudesta

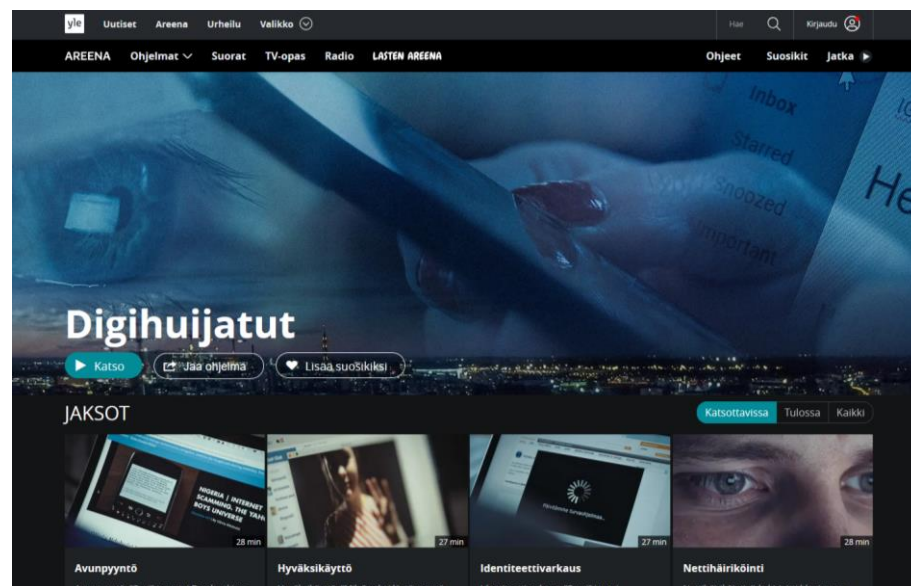
- Netin käytön lisääntyessä myös väärinkäytöt lisääntyvät
- Nimettömyys ja kasvottomuus voi antaa mahdollisuuden erilaiselle häiriökäyttäytymiselle ja hyväksikäytölle
- Se mikä on laitonta reaali maailmassa, on yleensä laitonta myös verkossa
- Netissä tilanteet voivat riistäytyä nopeasti käsistä
- Nettiin levitetty materiaali voi pysyä siellä ikuisesti
- Nimettömyys ei aina tarkoita sitä, etteikö henkilöllisyyttä voisi selvittää
- Hyvä puoli, että yleensä todisteita jää paremmin!

Yleistä nettirikollisuudesta

- On hyvä tiedostaa millaisen digitaalisen jäljen jättää itsestä
  - Sijaintitiedot, kavereihin liittyvät tiedot tai hakuhistoria voivat paljastaa tahattomasti tietoja toiselle käyttäjälle
- Tietoa voidaan kerätä eri sosiaalisen median kanavista
  - On hyvä miettiä yksityisyys- ja turvallisuusasetuksien rajaamista
- Elektroniset laitteet esimerkiksi puhelimet, keräävät paljon erilaista tietoa käyttäjästään
- On hyvä opetella kuinka paikannussovellukset suljetaan esimerkiksi puhelimesta

Yleistä nettirikollisuudesta

- Digihuijatut-sarja Yle Areenassa
- 10 jaksoa erilaisista netissä tapahtuvista rikoksista
- Rikosten kohteeksi joutuneet kertovat kokemuksistaan
- Sarjassa mukana asiantuntijoita
  - Muun muassa Rikosuhripäivystyksestä, Kyberturvallisuuskeskuksesta ja Keskusrikospoliisista

Yleistä nettirikollisuudesta

- Rikosnimikkeitä esimerkiksi
  - Kunnianloukkaus
  - Laiton uhkaus
  - Vainoaminen
  - Identiteettivarkaus
  - Salakuuntelu
  - Salakatselu
  - Petos
  - Viestintärauhan rikkominen
  - Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen
  - Erilaiset seksuaalirikokset

HAUKKUMINEN, FEIKKIPROFIILI TAI LUVATON KUVA SOMESSA - MISTÄ APUA? | TUBEÄITI Q&A

13 191 näyttökertaa · 12.9.2018

👍 174 💬 8 ➔ JAA ⚙️ TALLENNA ...

Seksuaalirikokset netissä

- Lapsen houkuttelevminen seksuaalisiin tarkoituksiin (grooming)
  - Lapseen tai nuoreen kohdistuvan seksuaalisen hyväksikäytön valmistelua, jonka avulla pyritään voittamaan uhrin luottamus
  - Manipulointia, jolla pyritään saamaan alaikäinen kiintymys- ja luottamussuhteen avulla suostuvaiseksi seksuaalisiin tekoihin
  - Alkaa usein viattoman tuntuksella keskustelulla tai kehumisella
  - Lapsen houkuttelevminen seksuaalisiin tarkoituksiin on laissa määritelty rangaistavaksi teoksi
- Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta
  - Esimerkiksi seksin ostaminen tai sen yrittäminen – vastikkeellinen toiminta (muutakin kuin raha)

Seksuaalirikokset netissä

- Pakottaminen seksuaaliseen tekoon
  - Esimerkiksi seksuaalinen ehdottelu ja painostaminen
  - Esimerkiksi alastonkuvien / -videoiden pyytäminen alaikäiseltä ja niillä kiristäminen
- Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö
  - Esimerkiksi seksuaalissävytteisen materiaalin lähettäminen alaikäiselle
- Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito ja levittäminen
  - Esimerkiksi alle 16-vuotiaan seksuaalissävytteisen kuvan hallussa pitäminen

Seksuaalirikokset netissä

- HUOM! Rikosuhripäivystyksen ja Äidin puheenvuoron yhteistyövideo seksuaalirikoksista!

SEKSUAALIRIKOKSET NETISSÄ - NÄIN TUNNISTAT TILANTEEN JA SAAT APUA I
TUBEÄITI Q&A EXTRA

12 299 näyttökertaa • 22.8.2018

👍 163 🗨️ 4 ➦ JAA 📌 TALLENNNA ...

Esimerkkejä

- Alastonkuvien / -videoiden lähettäminen alaikäiselle
- Pyyntöjä lähettää alastonkuvia tai tehdä jotain seksuaalista videolle
- Alaikäisen alastonkuvien / -videoiden levittäminen
- Seksuaalisella materiaalilla kiristämistä
- Tapaamishdotuksia
- Seksin ehdottamista
- Seksin ostamista tai sen ehdottamista
- Asiaton seksuaalinen kommentointi
- Houkuttelua seksuaalisiin tekoihin luottamuksen luomisella

Yleisiä toimintaohjeita

- Näyttökuvat talteen tapahtuneesta rikoksesta, jos mahdollista
- Kuvien ja viestien säilyttäminen
- Tarvittaessa avun / neuvon pyytäminen nettipoliisilta tai rikosilmoituksen tekeminen poliisille
- Tarvittaessa ilmoitus palvelun ylläpidolle esimerkiksi henkilöstä tai asiattomasta sisällöstä
- Tarvittaessa henkilön estäminen palvelussa
- Avun hakeminen kannattaa tehdä mahdollisimman pian
- Poliisi kertoo tarkemmin tilannekohtaiset toimintaohjeet
  - Esimerkki chatista

Oireilun tunnistaminen

- Oireilua voi olla vaikea tunnistaa
- Aina olisi tärkeää kiinnittää huomio, jos lapsen tai nuoren käytös muuttuu
- Käyttäytymisen muutokseen kannattaa reagoida mahdollisimman nopeasti
- Rikoskokemuksesta oireilu on normaalia ja yksilöllistä
- Muuttuneen käytöksen tunnistaminen oireeksi rikoskokemuksesta voi sekoittua normaaleihin kehitysvaiheen muutokseen tai muuhun oireiluun
- Kaikki eivät oireile ollenkaan tai oireilu voi tulla esille vasta pitkän ajan kuluttua

Oireilun tunnistaminen

- Tyypillisiä oireita ja tunteita:
  - Pelko, häpeä ja itsensä syyllistäminen
  - Ahdistuneisuus, levottomuus, vetäytyneisyys ja uniongelmat
  - Elämänhallinnan vaikeudet ja keskittymisvaikeudet
  - Välinpitämättömyys ja alakuloisuus
  - Voimakas stressi
  - Koulun käynnin hankaloituminen, oppimisvaikeudet ja käytöshäiriöt
  - Masentuneisuus ja itsetuhoinen käytös
  - Fyysiset kivut ja somaattiset oireet
  - Taantuminen omaa ikätasoaan alemmaksi
  - Kielen kehityksen ongelmat
  - Toivottomuus ja negatiiviset tulevaisuuden näkymät
  - Lisääntynyt päihteiden käyttö ja aggressiivinen käytös
  - Tapahtumien kieltäminen

Rikoksen seuraukset ja vaikutukset uhrille

- Rikoksen uhriksi joutuminen voi vaikuttaa uhrin elämään monella tavalla
- Netissä tapahtuvat rikokset voivat aiheuttaa uhrille pääosin samanlaisia seurauksia kuin kasvokkain tapahtuvat
  - Taloudelliset
  - Psyykkiset
  - Sosiaaliset
  - Käytännölliset
  - Fyysiset seuraukset
- Myös rikosprosessi ja siihen liittyvä epätietoisuus voi aiheuttaa hämmennystä
- Lievimmillään rikoksesta voi seurata vain mielipahaa ja harmia, mutta vakavimmillaan sillä voi olla vakavat ja pitkäaikaiset seuraukset uhrin elämässä

Rikoksen seuraukset ja vaikutukset uhrille

- Taloudelliset seuraukset:
  - Rikosasian selvittämisestä aiheutuvat kulut, esimerkiksi matka- ja puhelinkulut
  - Terveysthuollon kulut
  - Ansionmenetykset
- Käytännölliset seuraukset:
  - Arjesta selviämisen haasteet
  - Jatkuva asioiden selvittely ja rikosilmoitusten tekeminen

Rikoksen seuraukset ja vaikutukset uhrille

- Psyykkiset seuraukset:
  - Traumatisoituminen
  - Itsetuhoisuus
  - Masennus
- Sosiaaliset seuraukset:
  - Ihmissuhdeongelmat
  - Voimattomuus
  - Ulkopuolisuuden tunne
  - Ihmisten uteliaisuus
  - Läheisten ymmärtämättömyys
  - Läheisten liiallinen huolehtiminen
  - Netissä tapahtunut rikos voi levitä nopeaa laajalle ihmisjoukolle

Rikoksen seuraukset ja vaikutukset uhrille

- Psyykkiset oireet voivat aiheuttaa fyysisiä oireita:
  - Uniongelmat
  - Säryt
  - Kivut
  - Vatsaoireet
  - Syömishäiriöt
- Stressi voi alentaa vastustuskykyä ja altistaa fyysisille vaivoille

Nuorisotyöntekijä apuna ja tukena

- Ennaltaehkäisevää toimintaa ja keskustelua:
  - Mitä vaaroja on olemassa?
  - Missä menee rajat?
  - Milloin hälytyskellojen tulisi soida?
  - Kenelle voi puhua, jos jokin alkaa tuntua ahdistavalta?
  - Miten kieltäytyä yhteydenotoista?
  - Miten katkaista yhteydenpito?
  - Milloin kannattaa estää yhteydenotot?
  - Milloin hakea apua ja mistä?

Nuorisotyöntekijä apuna ja tukena

- Tärkeää auttamisessa ja tukemisessa
  - Kuuntele ja anna aikaa kertomiselle
  - Anna nuoren kertoa ja ota asia vastaan
  - Yritä pysyä rauhallisena
  - Usko nuoren kertomaa
  - Älä epäile, syyllistä tai vähättele
  - Ymmärrä erilaiset tunteet ja oireilut
  - Nuori ei välttämättä tunnista olevansa uhri ja kyseessä olevan rikos
  - Puhuminen voi tuntua vaikealta
  - Nuori voi pelätä ja haluta unohtaa asian
  - Nuori voi kokea tehneensä itse väärin
  - Nuori voi haluta suojella rikoksen tekijää tai vanhempiaan
  - Voi olla, että luottamus aikuisiin on mennyt
  - Nuoret eivät välttämättä tiedä oikeuksiaan tai tunnista omia rajojaan

Nuorisotyöntekijä apuna ja tukena

- Painota näitä asioita:
  - Kuka tahansa voi joutua rikoksen uhriksi
  - Tapahtunut ei ole lapsen tai nuoren syy
    - ✓ Vaikka olisi ollut mukana keskustelussa
    - ✓ Vastuu on aina aikuisella / rikoksen tekijällä
  - Oireilut ovat täysin normaaleja
  - Tilanteessa ei ole mitään hävettävää ja tällaiset tilanteet ovat yleisiä
  - Puhuminen yleensä helpottaa
  - Avun hakemisesta ei seuraa kamalia asioita
  - Rikosilmoituksen tekoa ei kannata pelätä → Apua on saatavilla
- Arjen jatkuminen
  - Nuoren elämä voi pyöriä jopa liikaa tapahtuneen rikosasian ympärillä
  - Rikoksen uhrin toipumisen kannalta on erittäin tärkeää, että hänen arkinen elämänsä jatkuu
  - Nuorisotyön merkitys tässä voi olla suuri!

Nuorisotyöntekijä apuna ja tukena

- Nuorisotyöntekijä voi tukea nuorta toipumisessa
- Toipumiseen vaikuttavat esimerkiksi:
  - Omat keinot selviytyä ja käsitellä haastavia asioita
  - Persoonallisuus (avoimuus, positiivisuus jne.)
  - Rikoksen luonne ja kesto
  - Tapahtumapaikka
  - Läheisten tuki
  - Ammattiavun saaminen

Nuorisotyöntekijä apuna ja tukena

- Lapsen ja nuoren toipumista rikoskokemuksesta edistää erityisesti turvallinen arki, joka voi koostua seuraavista asioista:
  - Lohdutus
    - Läheisyys ja lämpö
    - Arkinen yhdessä olo ja yhdessä tekeminen
    - Rentoutuminen
  - Keskustelu
    - Kuulumisista keskusteleminen
    - Tunteista keskusteleminen
    - Huolien ja epäselvyyksien läpikäyminen
    - Turvallisuuden tunteen lisääminen
  - Sitoutuminen
    - Arjen toimista kiinni pitäminen
    - Avun vastaanottaminen
    - Toivon ja positiivisen asenteen säilyttäminen

Nuorisotyöntekijä apuna ja tukena

- Lapselle / nuorelle on hyvä antaa palautetta siitä, että on rohkeasti kertonut kokemuksestaan
- Ei tarvitse tietää mikä rikosnimike olisi kyseessä, sillä poliisi mahdollisesti selvittää asiaa myöhemmin
- Lapsi / nuori ei välttämättä halua puhua tapahtuneesta ja on hyvä muistaa, että kaikkea ei tarvitsekaan tietää
- Alaikäisen kanssa ei saisi puhua tapahtuneen rikoksen yksityiskohdista ennen kuulemista
- On hyvä käyttää avoimia kysymyksiä, ettei vahingossakaan johdattele keskustelua

Nuorisotyöntekijä apuna ja tukena

- Lapset ja nuoret eivät välttämättä tunnista avun tarvettaan
  - On tärkeää käydä läpi erilaisia auttavia tahoja
  - Miten tahot voivat auttaa
  - Miten asiakas voi avusta hyötyä
- Vanhemmille kertominen voi tuntua vaikealta ja pelottavalta, joten asiasta voi kertoa yhdessä
- On tärkeää antaa asiakkaalle toivoa rikostapahtumasta selviytymiseen
- Asiakkaalta on hyvä kysyä myös muitakin kuulumisia, esimerkiksi miten koulussa tai harrastustoiminnassa on sujunut
- Varmista lapsen / nuoren turvallisuus → Miten turvallisuus saadaan taattua?
- Kerro alaikäiselle ilmoitusvelvollisuksistasi
  - Iän ja kehitystason mukaisesti, mitä seuraavaksi tapahtuu

Ilmoitusvelvollisuudet

- Lastensuojeluilmoitus:
  - Lastensuojeluilmoituksen tekemiseksi riittää huoli alle 18-vuotiaan lapsen/nuoren tilanteesta
  - Lastensuojeluilmoituksen takana voi olla monia eri syitä sekä lapsen että perheen tilanteeseen liittyen
  - Lastensuojeluilmoituksen teko on lapsen/nuoren parhaaksi
  - Lastensuojeluilmoitus tehdään alaikäisen paikkakunnan sosiaalitoimiston lastensuojeluun

Ilmoitusvelvollisuudet

- Ilmoitus poliisille
  - Kun tulee ilmi alaikäiseen uhriin liittyvä vakava henkeen ja terveyteen kohdistunut rikos, esimerkiksi: seksuaalirikos, pahoinpitely tai törkeä pahoinpitely
  - Kun tulee ilmi suunnitteilla oleva vakava rikos, esimerkiksi: murhan suunnittelu, törkeän pahoinpitelyn suunnittelu tai koulu-uhkaus
- Akuutissa tilanteessa soitto hätäkeskukseen 112
- Aina voi kysyä neuvoa poliisista tai lastensuojelusta!

Mistä apua ja neuvoa?

- Rikosuhripäivystys
  - Palvelupisteet
  - Puhelin
  - Juristin puhelin
  - Chat
  - Myös ammattilaiset voivat pyytää neuvoa matalalla kynnyksellä!
- Poliisi & nettipoliisit
- Lastensuojelu
- Useat eri järjestöt jne!

Mistä apua ja neuvoa?

- Miksi hakea apua ja ilmoittaa poliisille?
  - Rikoskokemus voi vaikuttaa pitkälle tulevaisuuteen, jos ei saa tarvittavaa apua ja tukea tilanteeseensa
  - Rikos on aina rikos, tapahtui se missä vain ja kenelle vain
  - Verkossa pätevät samat lait kuin sen ulkopuolella
  - Vaikka tekijä olisi alle 15-vuotias, on hän korvausvelvollinen aiheuttamastaan vahingosta
  - Mahdollisuus vahingonkorvauksiin
  - Tekijä vastuuseen teostaan
  - Tulevien rikosten ehkäisy

Rikosuhripäivystyksen materiaalipaketit

- Maksuttomat materiaalipaketit nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille
- Auttavat keskustelemaan vaikeista asioista
- Materiaalipaketit sisältävät:
  - Video
  - Keskustelumateriaali
  - PowerPoint
  - Tietokilpailu
- Nuoret oppivat tunnistamaan rikoksia, niihin liittyviä ilmiöitä ja pystyvät sanoittamaan vaikeita tapahtumia

Rikosuhripäivystyksen materiaalipaketit

- Materiaalipakettien aiheet:
  - Mitä on seurusteluväkivalta? –Pohdintaa omien rajojen tunnistamisesta
  - Fyysisen väkivallan vakavuus ja puhumisen tärkeys
  - Seksuaalirikoksen tunnistaminen ja avun hakemisen tärkeys
  - Väkivallasta perheessä saa puhua –Mitä tarkoittaa avun saaminen?
  - Tunnistammeko koulussa tapahtuvat rikokset?
  - Verkossa tapahtuvat rikokset ja niiden puheeksi ottamisen tärkeys
  - Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon huoltajille
- Rikosuhripäivystyksen nettisivuilla!
  - www.riku.fi

Kommentteja, keskustelua ja kysymyksiä!

Kiitos!

Toimintaa tukee:
Verksamheten stöds av:

